

VALENTÍ ALMIRALL (amb el pseudònim de Josep Comas i Triadó), pròleg de a la primera edició dels *Singlots poètics*.

[...] Tot i que és a la consciència de tothom que don Serafí Pitarra és el pare del teatre català i que en les seves produccions ha demostrat posseir qualitats de poeta dramàtic molt apreciables en els temps actuals en què no abunden gaire els Calderons i els Lopes, no ha sortit encara cap anàlisi o judici crític de les seves obres. Aquest fenomen, estrany a primer cop d'ull, té una explicació molt natural. La falta de crítics és una conseqüència lògica de l'essència de les mateixes obres i de l'estat del públic. Les obres d'en Pitarra són filles de la inspiració, no del càlcul. Foren aplaudides per l'entusiasme i no per la raó admirades. [...]

Pitarra ha fet tot el que podia, atenent les circumstàncies que l'envoltaven quan va començar a escriure. En Pitarra se sentí poeta i, endevinant per intuïció que la font de la bellesa és com hem dit l'entusiasme que per una causa o altra commogui la societat, i veient que aquesta causa no existia pel fet que fins les idees que últimament l'havien

commoguda estaven en decadència, buscà una idea i la trobà, i aconseguí amb ella exaltar el públic. Aquesta idea fou el renaixement o la creació del teatre i literatura catalans.

Que aquesta creació fou obra d'en Pitarra no admet cap dubte. Veritat és que abans d'ell havia nascut una institució que almenys per les seves bones intencions mereix l'amor de Catalunya. Veritat és que quan començà Pitarra feia ja alguns anys que els Jocs Florals feien la seva festa. Però també és veritat que els Jocs Florals cometeren una grossa errada en néixer. Es deixaren portar pel corrent dels temps i, tractant de donar vida a la literatura, començaren per l'últim període, pel període de la forma. En lloc de fer viure una literatura, ressuscitaren un idioma. No miraren el present ni el futur, sinó el passat. No es cuidaren de fer néixer entusiasme, sinó de crear mestres, i per això els seus efectes quedaren reduïts a la festeta i a l'aplaudiment obligat dels concurrents.

En Pitarra seguí el camí oposat. Endevinà que les grans obres han sigut escrites per al poble i a pesar dels savis, si bé un segle després han sigut l'admiració d'aquests, i començà a escriure dirigint tots els seus esforços a reunir

un públic i a entusiasmar-lo. En fer el seu camí, en Pitarra demostrà el seu geni, ja que al temps que per reunir públic buscava per tots els mitjans els seus aplaudiments, no es descuidava d'anar-lo polint donant-li a tastar delicades belleses entremig dels estirabots de les primeres produccions.

I ho féu amb tal encert, que els resultats foren millors del que ell mateix podia esperar, ja que després tan sols de deu a dotze gatades, es va trobar el públic ja disposat a aplaudir drames formals i a assaborir les belleses més primoroses. El dia de l'estrena del primer drama català fou el vertader dia de glòria d'en Pitarra, que pogué dir satisfet i amb tota la boca: «Jo sol ho he fet!».

I no tan sols ho féu sol, sinó que va haver de lluitar amb obstacles i impediments. Tot just s'havien representat dues o tres produccions, quan s'aixecà contra d'ell una terrible nuvolada d'enveja, de preocupacions i d'interessos que es desféu en una pluja d'ironies, consells, murmuris i desdenys; fins d'insults i grolleries.

Els Jocs Florals mateixos, volent fer el paper que davant del món van fer les acadèmies que xiulaven els més

inspirats poetes perquè no els comprenien, llançaren mig amagant la mà fletxes al nostre autor, a qui entre uns i altres feren vessar amargues llàgrimes. Oh! Si fos possible ser a un temps poeta i home de càlcul, lluny de sentir-ho, se n'hauria encara alegrat en Pitarra, s'hauria convençut que valia alguna cosa, i hauria sabut que tals tempestats són com la inundació d'un riu, que si bé de moment cobreix la terra de fang i la deixa com morta, més tard el mateix fang la fecunda. [...]

No hi ha dubte doncs que la formació del teatre català és el millor títol de glòria d'en Pitarra, que mereix per ella l'aplaudiment no sols dels catalans, sinó de tots els amants de les arts belles. [...]

Els *Singlots poètics* proven una vegada més que un poeta que escriu el que li dicta la inspiració, a més de parlar al cor, parla a la intel·ligència i a la voluntat, atès que, a pesar de les seves poques pretensions, contenen veritats intel·lectuals i regles morals molt apreciades. Es vol idea més filosòfica que la que humorísticament desenvolupa la paròdia *Els herois i les grandeses*? No mira l'autor les nostres misèries actuals des d'un punt de vista ben elevat a *L'esquella de la torratxa*? No conté un principi de

transcendència el desenllaç del *Si us plau per força*? No és filosòfica la idea continguda a *El castell dels tres dragons* que demostra que l'home ha sigut sempre home? No diuen res l'alcalde i el diputat de *L'esquella*? No té algunes puntes de satíric el gran sacerdot dels *Herois*? No són les distincions del fill del baró, al *Castell*, la forma gràfica d'un vici molt comú?

Es dirà que algunes de les gatades són frívols i lleugeres, i ho confessarem, ja que en Pitarra té el mèrit de ser molt desigual. I diem mèrit no sols perquè la desigualtat indica que hi ha alguna cosa millor, sinó perquè veiem al món que és la marca característica dels grans homes. Si hi ha «singlots» frívols, no se'ls llegeixi ni apreciï, però guardin-se i aplaudeixin-se els que diuen alguna cosa. [...]

Els *Singlots* tenen una espontaneïtat, una franquesa encantadora. Tenen en molts punts aquell no-sé-què que fa tan agradables els cants populars, provingut sens dubte de la perfecta correspondència de la idea amb la seva expressió. A més d'aquestes circumstàncies que contribueixen a la bellesa dels *Singlots* en general, cadascun en particular en reuneix algunes pròpies del gènere a què pertany. [...]

El llenguatge dels *Singlots*, si bé no és estudiat i no té per les circumstàncies actuals de la llengua catalana aquell refinament que quasi sempre indica decadència, és no obstant abundant, ric en modismes i girs, precís i, per tant, clar, de manera que expressa distintament totes les idees de l'autor. A pesar de tots els seus defectes, no titubegem a dir que en Pitarra ha sigut el qui més ha contribuït al renaixement de la llengua catalana.